

AJUNTAMENT DE BADALONA

No es nota res,

per Josep M. Sabater, enginyer, Josep M. Massot, arquitecte
i Alfons Soldevila, arquitecte, tècnics de l'Àrea d'Urbanisme

Les possibilitats de l'administració local arran del canvi democràtic, ja s'haurien de poder valorar.

A nivell urbanístic, l'accés a l'Administració d'uns equips de professionals, convençuts de les possibilitats del seu treball, garantint pel suport que se'ls oferia a través d'una política urbanística que es presumia coherent, hauria d'haver conduït ja a un canvi d'imatge de la ciutat. Badalona és un exemple d'aquest desig, que després de dos anys de gestió municipal bé val un primer balanç.

Intentem doncs l'anàlisi dels objectius i els resultants de les actuacions fetes fins ara.

Sense entrar en detall cal fer notar la importància de la tasca de reorganització administrativa de l'Àrea d'Urbanisme i Obres Públiques, que no deixa de ser difícil i complexa, ateses les característiques tradicionals de la nostra Administració.

L'acció s'ha encaminat fonamentalment a:

1) Afrontar les tasques de *planejament i gestió* per reconduir el creixement d'uns barris, nascuts de forma incontrolada i sense cap dels atributs imprescindibles per a un desenvolupament harmònic, i per un altre cantó a intentar minorar els déficits de tot tipus que un centre congestionat i sense possibilitats d'expansió comporta.

2) Afrontar el *control de les actuacions urbanístiques i arquitectòniques*, tant les públiques com les privades, per aconseguir que les noves actuacions edificatòries siguin tècnicament correctes per a poder afrontar més endavant un control real de la qualitat arquitectònica. Al mateix temps, solucionar el problema de la indisciplina urbanística, amb tot l'esforç necessari per a evitar que el planejament sigui desvirtuat.

3) Resoldre el problema del *diseny urbà* de la ciutat, per donar solució al desordre visual existent. Controlant i dirigint totes les actuacions a la via pública.

TASQUES DE PLANEJAMENT I GESTIÓ. El Pla General Metropolità, eina fonamental en el seu moment per a aturar el procés de creixement aberrant de l'Àrea Metropolitana, va deixar-nos sense resoldre els veritables problemes urbanístics locals.

En constituir sòl urbà la major part de sòl de la nostra ciutat, s'hi ha dirigit una gran part de l'esforç realitzat, a nivell de planejament.

Com a punt de sortida, es va plan-

tejar la necessitat d'estructurar cada barri a través d'un *centre neuràlgic* o "pool" (plaça, equipament, etc.), que fos el nucli que donés identitat al barri establint ensembles "conductes" estructurants (passeigs per a vianants) entre aquests barris i el centre de la ciutat.

Com a complement i com a única possibilitat d'incorporació del centre a un espai lliure, *reacondicionar les rieres*, que ja tradicionalment han servit en aquesta zona per a vincular la muntanya al mar, afrontant el problema de la recuperació d'ambdós elements fonamentals.

El Pla Especial ha estat la figura de planejament única possible per a aquestes operacions quirúrgiques a dins dels teixits urbans ja estructurats.

Caldria fer esment que en el període immediat previ al canvi democràtic, les associacions de veïns i els partits polítics, aconclint un paper fonamental imposant un planejament que va servir per a congelar un procés edificatori que es trobava assolint els seus darrers objectius.

Els Plans Especials d'aquesta època, Sant Roc i sobretot Llefià, intentaren recuperar els ja pocs espais que restaven sense edificar, però les seves determinacions o objectius fonamentals (dotacions, espais lliures, etc.), pel lloc on s'hagueren d'emplaçar (interiors d'illa de cases, en edificis en construcció, etc.), s'han desvirtuat.

La gestió, difícil per si mateixa, del planejament especial, ens ha vingut agreujada, en aquests casos, per les Sentències dels Tribunals, favorables a continuar unes obres paralitzades per la mobilització popular, quan els terrenys on s'emplaçaven restaven qualificats com a Sistemes pels esmentats Plans Especials.

La conseqüència és clara, ja que ara es posaran en marxa obres amb els paràmetres d'edificació d'abans del Pla General Metropolità sobre zones qualificades de Sistemes pels Plans Especials.

La dificultat de materialitzar les determinacions del planejament (sobretot dels Plans Especials), es manifesta també en un Pla Especial com el de *Protecció i Revitalització del Dalt de la Vila*, pla conegut per haver-se publicat, i que fou resultat d'un Concurs. Aquest Pla ha servit fins al moment fonamentalment per a congelar cautelosament aquest sector, implicant que continués degradant-se, però sense que s'hagin materialitzat fins avui les alternatives més importants que s'hi proposaven. La primera gran ac-

tuació que significarà sens dubte una comprensió pública de les determinacions del planejament, ha començat amb l'enderrocament de l'edifici il·legal de Dalt de la Vila, atès que la substitució d'un bloc pantalla que destruïa el conjunt de paisatge urbà més característic de la Badalona medieval, per un jardí arqueològic emmarcat per l'edifici de la Torre Vella, ha de possibilitar un coneixement públic dels objectius d'aquest Pla, aprovat definitivament fa dos anys.

Si s'ha fet una breu sinopsi històrica del planejament realitzat abans del nou equip tècnic municipal, ha estat per fer palès el coneixement de la realitat i també de les possibilitats (dificultats) que oferia reconduir, segons les idees genèriques ja expressades i per mitjà de Plans Especials, la realitat del territori.

Aquesta difícil i lenta formalització de les determinacions dels Plans Especials de Reforma Interior (P.E.R.I.S.) fonamentats en una forta inversió pública que de moment no es pot donar, ha estat polèmica, i es troba sotmesa a crítica pels qui valoren per sobre dels criteris de disseny, l'aspecte de gestió defensat aferrissadament un urbanisme possibilista.

Entenem que no es pot permetre ara i avui un planejament sobre la Badalona heretada que consolidi situacions no desitjables, ni tan sols com a "mal menor", malgrat que la gestió sia més difícil i tot i que, com es titula aquest article, durant algun temps "No es noti res".

El Planejament en marxa i que es troba en situació més difícil, correspon precisament als barris més conflictius, que han sofert un creixement espontani, sense criteri i fonamentat en l'autoconstrucció.

Les propostes del planejament de partença basades en actuacions dràstiques, han estat i són actualment contestades amb força pels petits propietaris.

Els dos exemples característics en són *Bonavista i Sistrells*. Cal fer esment que el Pla General Metropolità qualificant-les de Zones de Rehabilitació no hi ha donat cap tipus de solució.

El PERI de *Sant Crist* és l'únic d'aquest tipus que es troba aprovat definitivament, i perquè el seu plantejament ha estat conciliador i possibilista.

Es trobem actualment també en marxa un conjunt de PERIS i d'Estudis de Detall d'iniciativa privada, entre els quals destaca el PERI de Man-

resa, que intenta de reconèixer la identitat residencial d'un barri on existia tradicionalment una barreja d'Indústria i Vivenda.

A més, la iniciativa privada ha realitzat diversos Plans que estan en fase d'execució:

El PP de les Guixeres, el PP Pomar Industrial, el PP Pomar Vivendes i el PP les Planes.

CONTROL DE LES ACTUACIONS PÚBLIQUES I PRIVADES.

Per mitjà d'un Control de qualitat de l'Edificació Pública, s'intenta que les intervencions arquitectòniques que l'administració local realitzi o tutela, tinguin un cert interès, com a contraposició a l'arquitectura grisa de les promocions públiques dels últims anys.

CRITERIS D'ENCÀRRECS. La impossibilitat de realitzar tots els treballs (tal i com es va plantejar en un principi) per l'equip tècnic municipal, ha conduït a establir altres sistemes que garanteixen (al nostre entendre) la qualitat desitjada, objectiu final de tot el procés.

Així, quan els termes han estat especialment importants, i s'ha volgut que tinguessin un ressò especial, s'ha convocat un CONCURS LLIURE. Malgrat la problemàtica que aquests comporten (temps, polèmiques, etc.)

Quan els termes eren importants però calia una certa agilitat (urgència), s'ha contractat directament (o bé per mitjà de concursos privats) professionals de reconeguda vàlua.

Quan els problemes eren més concrets i d'un abast més limitat, s'han organitzat concursos de mèrits més àgils que han permès de contractar tècnics interessats pels temes.

Finalment, com a col·laboració amb els tècnics municipals, per a la realització de petits projectes de jardins, places, espais urbans, etc., hom ha contractat temporalment estudiants d'arquitectura per mitjà de concurs de mèrits.

CONCURSOS. Així s'han convocat uns concursos d'idees per a l'edifici seu del nou Ajuntament, que intenta buscar una proposta arquitectònica imaginativa que solucioni l'entroncament d'aquest amb un emplaçament conflictiu. Tant el tema com els treballs a presentar, el jurat, els premis i l'exposició col·loqui final, han estimulat una gran participació (70 equips) de professionals.

ENCÀRRECS DIRECTES. Puntualment s'ha encarregat la realització del mercat del barri de la Salut a en Josep Maria Sostres, i l'obra es troba molt avançada.

Conjuntament amb Corporació Metropolitana de Barcelona i els Ajuntaments de Montcada i Sta. Coloma, s'han encarregat uns estudis dels entorns del Parc de Sant Jeroni de la Murtra a en Lluís Cantallops.

Estem convençuts que precisament les actuacions públiques, són les que han de marcar la pauta d'aquest canvi d'imatge de la ciutat.

- 1/ Pla especial de vialitat 1ª fase: laterals A-19.
- 2/ Pla especial de (vialitat i normes complementàries) zona industrial Sud.
- 3/ PERI del Gorg.
- 4/ Pla parcial "Parc del Gorg".
- 5/ Estudi de detall mansana Indústria, Progrés, Ponent i Pi i Margall.
- 6/ Estudi de detall mansana Maria Auxiliadora, Indústria, Cervantes i E. Maristany.
- 7/ Estudi de detall Reus/Salou.
- 8/ Estudi de detall Sardenya.
- 9/ Estudi de detall Verdi.
- 10/ Estudi de detall Avda. Caritg.
- 11/ Pla especial Mare de Déu del Rosari.
- 12/ Estudi de detall Nova Lloreda.
- 13/ PERI del Sant Crist.
- 14/ Pla especial Casa de les Bruixes.
- 15/ Estudi de detall Unió Francesc Layret/Sant Joan.
- 16/ Pla especial de la Rambla.
- 17/ Estudi de detall Sra. Madrona.
- 18/ PERI de Canyadó.
- 19/ PERI de Manresa.
- 20/ Pla parcial industrial "Les Guixeres".
- 21/ PERI Morera i Can Prat.
- 22/ Pla parcial "Les Planes".
- 23/ Pla parcial "Rambla de Pomar".
- 24-25/ Estudis de detall Bufalà, Independència, Baldomero Galofre i Martí Pujol.
- 26/ Estudi de detall plaça Antonia Boada.
- 27/ PERI de Bonavista.
- 28/ Pla especial d'accésos a Can Ruti.
- 29/ Pla parcial "Pomar Industrial".
- 30/ Pla parcial "Pomar residencial".
- 31/ Pla especial Colònies Sant Jordi i Sant Antoni.
- 32/ Pla especial d'equipaments i parc forestal de Can Ruti.
- 33/ Pla especial Mas-Ram.

EL CONTROL DE L'EDIFICACIÓ PRIVADA. El control del procés constructiu dels particulars per part dels Ajuntaments, es pot realitzar per mitjà de dues vies fonamentals:

—La llicència d'obres o control "sobre el paper" del que es pot fer, segons Planejament.

—El control real de les obres que es realitzen, "del que es fa".

Abans del procés democràtic, a Badalona l'única via utilitzada era la fiscalització per mitjà de la llicència. El procés posterior de realització de les obres quedava de manera exclusiva en mans de promotors i tècnics particulars, davant la inhibició total de l'Administració.

Això, alhora que afavoria un tipus d'arquitectes i promotors "experts" en la presentació de projectes amb el fi exclusiu d'aconseguir la llicència municipal, facilitava tot tipus de "corrupteles". Aquests projectes, una vegada realitzats, s'adequaven al gust i negoci del promotor, amb independència del projecte aprovat, i donava resultats arquitectònicament llastimosos.

Cal afegir que en aquesta època els canals de control urbanístic popular i l'exercici dels que la Llei del Sòl anomena com d'"acció pública" en matèria d'urbanisme, quedava pràcticament impossibilitada per una *barrera burocràtica* que s'aixecava com a defensa natural (... de vegades no tan natural) d'alguns promotors sense masses escrúpols.

Així apareixen a la ciutat com a pràctica comuna, acompanyats d'una arquitectura normalment pèssima, entresolats comercials convertits en vivendes, substitució de places d'aparcaments obligades en la llicència per locals més rendibles, obres d'urbanització compromeses i no realitzades, incompliment de normes tecnològiques i de qualitat, etc.

Per afrontar aquesta problemàtica, l'eina de què es disposa des de l'Administració és l'aplicació del Reglament de Disciplina Urbanística, que malgrat els problemes de mala imatge que porta implícits, s'ha demostrat fonamental per a intentar educar el ciutadà i sensibilitzar el tècnic davant el tema.

En tots els cursets, seminaris, conferències, etc., s'ha coincidit que l'enderrocament de les obres il·legals representa pel seu ressò l'argument més convincent de l'actitud decidida per part de l'Ajuntament per a acabar amb l'anarquia constructiva.

L'aplicació d'aquesta teoria, com s'ha dut dins el nostre Ajuntament?

Unes actuacions d'aquest tipus no es poden començar directament sense un canvi d'impressions i un avís raonat a tots els implicats en el procés. Per això es va advertir, per mitjà d'una reunió convocada formalment, a tots els directament vinculats en el procés edificatori (tècnics i constructors), que a partir de la data de l'1 de març del 1980, l'actuació del nostre Ajuntament seria inflexible en els casos en què es vulnerés la legalitat urbanística, i que es procediria a enderrocar les

construccions no legalitzables.

Al mateix temps s'oferí una certa amnistia per a les actuacions anteriors a aquesta data, i hom manifestà que no es perseguirien de forma expressa.

Es donà coneixement de la creació del Servei d'Inspecció Urbanística Reglada (3 inspeccions), que col·laboraria amb els tècnics i promotors en el control de les obres que es realitzessin. Ensenms es comunicà la creació de la llicència d'ús, ocupació o posada en servei, que significava el veritable control final que l'obra s'ajustés a les determinacions del planejament vigent; llicència que lògicament hauria d'ésser l'únic control, substitutori de la ineficac cèdula d'habitabilitat avui encara en vigència.

Per obligar a demanar aquesta llicència i que el control fos efectiu, s'establiren compromisos amb les companyies de serveis de la ciutat, especialment Aigua i Electricitat, demanant la seva col·laboració en el sentit que sol·licitessin l'esmentada llicència com a condició imprescindible per a connectar les xarxes de distribució dels seus serveis.

Què ha passat des del març de l'any 1980?

Els resultats es poden fer entenedors en xifres.

S'han obert, en aquest poc més d'un any de funcionament, ... 100 expedients d'infracció urbanística.

S'han jutjat, per mitjà d'expedients sancionadors, deu persones (propietaris, constructors i tècnics), i hom ha fixat a cadascuna sancions econòmiques.

S'han portat a terme, en execucions subsidiàries, sis enderrocaments, i s'ha aconseguit que en cinc casos més aquest tipus d'actuació la portessin els mateixos particulars. Estem pendents de realitzar-ne vint.

Pel seu rellevament tècnic i urbanístic, s'ha de fer esment de l'enderrocament de l'edifici ja mencionat del Dalt de la Vila.

Una llicència concedida contra planejament de l'any 1977, fou contestada enèrgicament a nivell popular en significar un gravíssim atemptat per al conjunt arquitectònic de Dalt de la Vila, pel fet de tancar la Torre Vella, un dels edificis més importants (segle XII) de la història de Badalona. La contestació seguí la via dels Tribunals, i al final els Tribunals declararen nul·la la llicència i l'Ajuntament va realitzar l'enderrocament dels 25.000 m³ d'edificació, contra les opinions dels qui defensaven el manteniment de l'edifici per a utilitzacions diverses.

En aquests moments portem quinze contenciosos administratius i dues apel·lacions al Suprem.

S'han establert acords protocol·litzats per trobar la solució més adient quan la complexitat del problema no permet la seva resolució per altres mitjans, acords que han proporcionat a la ciutat locals per a equipaments, zones verdes, etc.

S'han donat cinquanta (50) llicències d'ús, ocupació o posada en servei, i per a cadascuna d'elles s'han realitzat

tres inspeccions preceptives, que garanteixen ensems que el compliment del planejament una mínima qualitat tècnica.

Tot això, malgrat no ser espectacular, significa:

—Obrir una consciència pública de la voluntat de l'Administració de protegir la legalitat urbanística.

—A nivell dels professionals de la construcció (tècnics i constructors), la consciència *que les coses han canviat* i que l'Administració ha passat de col·laboradora més o menys *passiva* dels tripijocs urbanístics a un paper de bel·ligerància respecte a l'infractor.

—A nivell metropolità, i fins i tot a nivell de l'estat, el reconeixement públic del paper avançat del nostre municipi en el camp de la disciplina urbanística.

No tot són flors i violes, ni de bon tros. Les actuacions disciplinàries no són populars. Els barris marginals (Bonavista, Sistrells, Manresa, etc.), els quals, malgrat els esforços de planejament advocats, no gaudeixen de un Pla definitivament aprovat, continuen essent focus d'infraccions urbanístiques, i quan en aquests casos l'infractor no és l'especulador tradicional, sinó un treballador amb recursos financers quasi nuls, i la infracció consisteix a ampliar la pròpia vivenda per necessitats familiars, l'acte disciplinari esdevé especialment difícil i desagradable.

Les dificultats tècniques i de tot tipus per a procedir a l'execució subsidiària disciplinària en matèria d'enderrocaments, s'han pogut superar amb:

a) Una ferma voluntat dels polítics responsables de portar-la a terme.

b) Agilitzant els processos administratius i afinant els procediments per evitar la suspensió de l'acte.

c) Creant una Brigada Municipal d'Enderrocaments, prèviament mentalitzada i preparada quant a mitjans tècnics.

d) Responsabilitzant-ne, per garantir la seguretat i l'ordre dels actes, la policia municipal, prescindint de l'estatal, dotada dels mitjans dissuasoris necessaris, tant a nivell de nombre d'efectius com de material adient.

Resumint, i per donar coneixement dels objectius del nou equip quant al control de la nostra ciutat, hem d'assenyalar:

1. Crear el clima de col·laboració entre l'Administració Fiscalitzadora i el poble, aconseguint que aquesta no sia, com tradicionalment s'ha entès, l'obstacle burocràtic a saltar de la forma que es pugui.

2. Col·laborar en les obres que es realitzin, a través de les inspeccions reglades i la llicència d'ús.

3. Desanimar el possible infractor, tant amb la por de mesures repressives, que sap que s'aplicaran, com amb intentar detectar el problema en el seu inici, quan aquest no és massa greu i les mesures correctores són fàcils.

4. Agilitzar i simplificar el control sobre el paper, per aconseguir donar les llicències d'obres en un termini d'un mes.

5. Crear una participació ciutadana de vigilància i control urbanístic per mitjà del telèfon "groc" 384.20.08.

6. Col·locació d'un rètol explicatiu de la llicència i de les seves característiques fonamentals i dels tècnics responsables.

7. Establir Circulars Informatives per a aclariment de temes relacionats amb l'edificació.

8. Concretar en tots els projectes que es presenten les qualitats de façana i el compliment de les Normes Tecnològiques, controlant aquestes en el transcurs de l'obra.

9. Redacció d'unes Ordenances Fiscals pel Municipi, complementàries de les Metropolitanes, que contemplin les peculiaritats de les Obres Menors i les tipologies edificatòries existents.

DISSENY URBÀ. TRACTAMENT DE L'ESPAI I L'AMOBLEMENT URBÀ.

S'ha intentat recuperar uns espais, normalment residuals, per aconseguir els objectius generals assenyalats al començament de l'article, i al mateix temps donar solucions que afrontin la dificultat d'un manteniment, sempre difícil i que tradicionalment ha estat el motiu d'un mal funcionament i degradació d'aquests espais.

S'ha recollit a més, informació sobre el conjunt d'elements de mobiliari urbà, que existeixen actualment, i s'han realitzat unes experiències de disseny importants en matèria de:

Escales, Rampes, Talussos, Jardineres, Paviments, Bancs, Quioscos, Cobert per al lleuguer, Fires i festes, Papereres i Fonts.

Finalment s'ha regulat el tema dels anuncis amb les següents mesures:

a) Restricció de cartells anunciadors.

b) Prohibició dels rètols bandera.

c) Prohibició dels cartells fora del casc urbà.

Al mateix temps s'han adoptat els següents criteris:

—Unificació dels colors a la via pública (verd fosc).

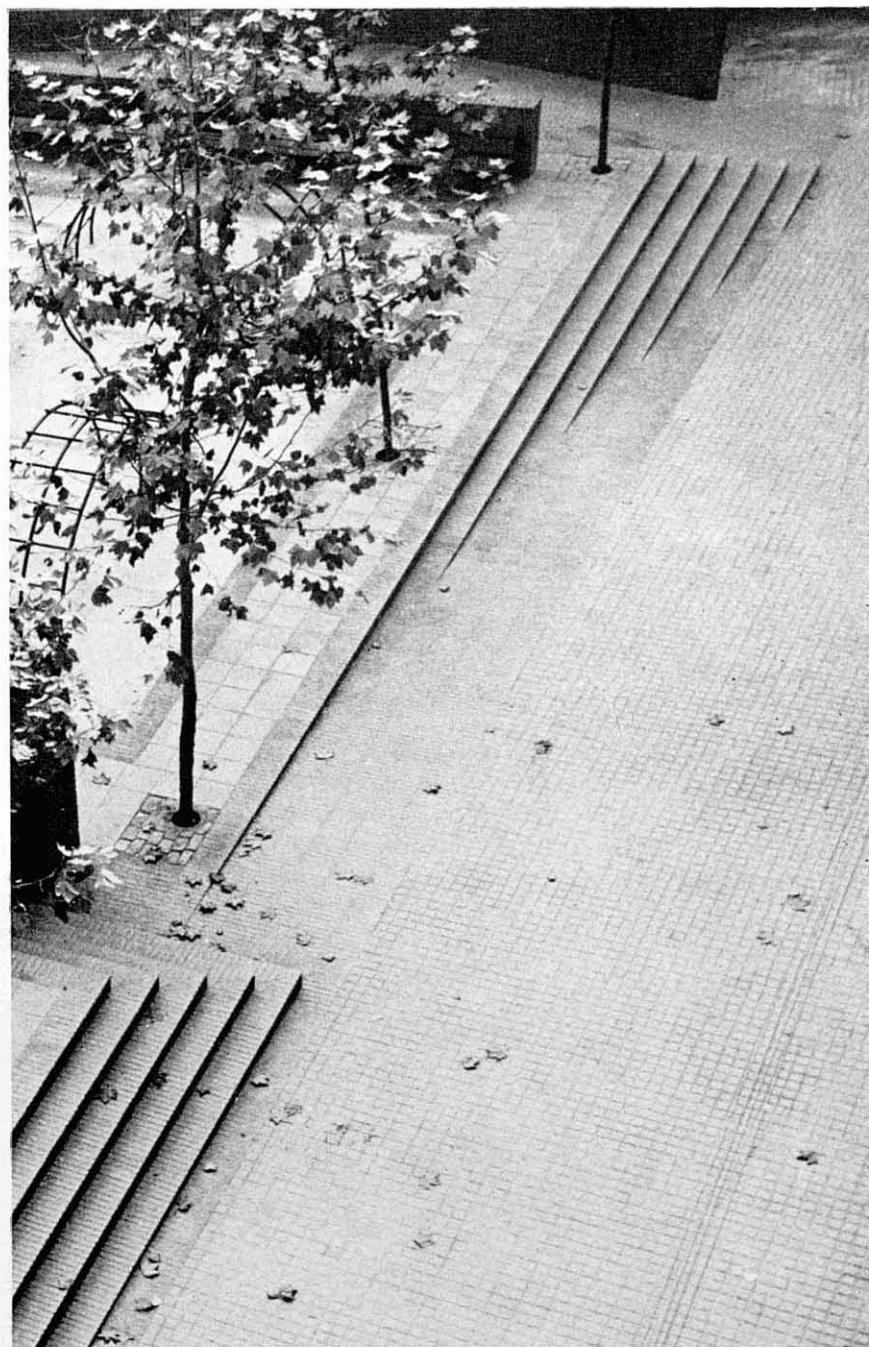
—Retolació amb tipus de lletra normalitzat (Helvètica, Medium-sense SERIF).

—Senyalització diferencial de colors per conceptes determinats.

Evidentment, quan aquests elements es trobin emplaçats en el seu lloc i quantitativament signifiquin un percentatge important del conjunt, es començarà a "notar" quelcom a la ciutat.

En resum, el conjunt de totes les petites accions que s'han emprès, lògicament, no han pogut imposar-se en aquests dos anys a tota una estructura de ciutat condensada en cinquanta anys de disbauxa urbanística. Però és precisament la suma de tots aquests petits esforços apilats pel temps, els únics que poden possibilitar la recuperació d'una ciutat que els seus propis habitants consideren urbanísticament desnonada.

Conquesta d'un espai públic per a fer-hi una plaça, suprimint un vial per convertir-lo en Zona per a vianants (Plaça Azorín).

PERI de "Morera"
 Barri emplaçat a la Zona N.E. de la ciutat, entre la carretera de la Conreria i la riera de Pomar i el torrent de la Font, en el qual s'ha intentat:

a) Reforçar i revitalitzar les rieres,

convertint-les en eixos de comunicació entre la muntanya, el barri de Pomar-Morera, el centre ciutat i el mar.

b) Dotació de petites àrees d'esplai per a primera i tercera edat i desenvolupat pel P.P. rambla de Pomar, va proposar tres

actuacions fonamentals: El mercat i la rambla, l'equipament escolar i un grup de vivendes de planta baixa i pis.

c) Consolidar l'estructura general, enfortint la xarxa viària i sanejant les àrees degradades.

PERI d'un barri marginal emplaçat al NE. de la ciutat, pràcticament d'autoconstrucció amb actuacions recents de blocs.

han estat:

- a) Creació d'un passeig-rambla on s'emplaça l'equipament del barri.
- b) Obertura d'un camí que voreja les canteres.
- c) Sanejament del cul-de-sac del carrer Ros

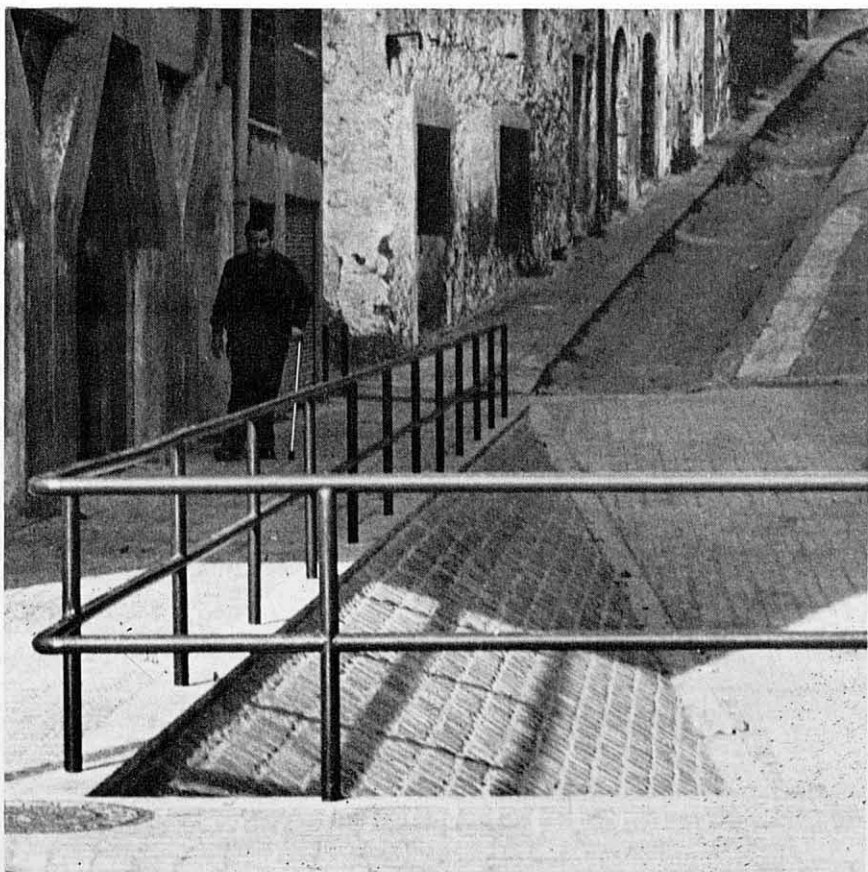
i Güell, formant una gran plaça "pol" del barri.

- d) *Reconducció del desenvolupament urbanístic amb un teixit de caseta i hortet.*

2

4

3

1. Element mòbil desmuntable per a activitats a l'aire lliure.
 2. Font de ferro fos. Disseny de Francesc Rogent i Pedrosa, arqte. Juny 1892.

3. Enderrocament realitzat a efectes de disciplina urbanística de l'edifici il·legal de Dalt la Vila.
 4. Solució d'un talús adaptant-se a les directrius dels dos carrers existents.